

Руслана Маньковська (м. Київ)

«...ДЕ МИНУЛЕ НЕ РОЗХОДИТЬСЯ З МАЙБУТНІМ» ДО РОЗМОВИ ПРО МУЗЕЙНУ ПЕДАГОГІКУ

Рец. на кн.: *Капустіна Н.І., Івлева С.В.* Ми мандруємо музеєм : Путівник по національному історичному музею ім. Д.І. Яворницького для батьків та дітей. – Дніпропетровськ, 2011. – 117 с.

Музей в сучасному суспільстві розглядається, як соціальний інститут з поліфункціональним механізмом взаємодії зі спільнотою. Завдання його науково-просвітницької діяльності, що включає формування гармонійної, національно свідомої, творчо активної особистості, виховання поваги до культурних надбань народу, поглиблення тематичних знань в різних наукових галузях, передбачає налагодження зацікавленого, довірливого діалогу з відвідувачем.

Для юних гостей музею актуальності набирають засоби музейної педагогіки – інноваційні педагогічні технології для інтеграції музейництва в процес творчого розвитку та виховання молодого покоління. Як галузь музезнавства, музейна педагогіка сформувалась на поч. ХХ ст. і пов'язана з музейниками А.Ліхтварком, А.Рейхвеном, Р.Фройденталем. Цій проблемі музеї приділяють велику увагу через розгортання експозиційно-виставкової діяльності, підготовку тематичних екскурсій та лекторіїв, організацію молодіжних клубів та просвітницьких програм. Особливе місце в низці музейних заходів займає друкована продукція, видання довідників, путівників, описів колекцій тощо.

У національному історичному музеї ім. Д.І. Яворницького в Дніпропетровську, одному з провідних музейних закладів країни, зберігаються унікальні колекції, історико-культурні пам'ятки краю, що нараховують понад 260 тис. музейних предметів. Свій відлік він веде з 1849 р., як перший Громадський музей на Катеринославщині. Протягом понад 160 років діяльності тут сформувались глибокі традиції залучення громадськості до вивчення історії краю, накопичено значний досвід співпраці з шанувальниками музейних збірок. Щороку його відвідують понад 320 тис. осіб, серед яких переважна більшість молодь.

Музейні колекції виступають не лише невичерпним джерелом для дослідницької діяльності, але є важливим засобом виховання дітей, підлітків молоді та формування їх духовної культури. Закордонний досвід подає нам приклади запрова-

дження спеціальних музеїв для дітей. Такі заклади успішно працюють в США, Швеції (дитячий музей Юнібакен), Німеччині, де діти мають можливість зустрітися в музеї з улюбленими казковими героями, переглянути виставу, придбати дитячу книжку, сувенір, іграшку, взяти участь у творчих заняттях.

Особливу увагу дитячій аудиторії приділяють в національному історичному музеї ім. Д.І.Яворницького, реалізуючи освітні функції музею через запровадження спеціальних програм для різних категорій дітей. Музейна педагогіка, яка тільки формується в Україні, дає можливість плідно використовувати в музейній діяльності педагогічні принципи – систематичність, наочність, науковість, доступність.

Зазначимо, що питання музейної педагогіки активно обговорювалось учасниками круглого столу «Музей і діти», що проходив у вересні 2008 р. в рамках Другого Всеукраїнського музейного фестивалю в Дніпропетровську. Ініціатором, організатором та господарем широкомасштабного музейного форуму в Україні, а їх було три - у 2005, 2008, 2011 рр., виступив колектив національного історичного музею ім. Д.І.Яворницького.

Співробітники музею надають велике значення пошуку нових форм і методів роботи з дітьми, вихованню підростаючого покоління на кращих досягненнях історії та культури рідного краю, формуванню музейної культури і традиції системного відвідування музею, використовуючи форми роботи з дитячою аудиторією, як безпосередньо в музеї, так і за місцем навчання учнів.

З цією метою розроблено інтерактивний «Дитячий музейний центр» із спеціальною експозицією для різних вікових дитячих груп, де застосовуються ігрові, театралізовані заходи, комп'ютерна техніка та гуртки-студії; продовжують діяти просвітницькі багатопрофільні програми «Музей і діти», «Музей школі» для пошкваленого залучення учнів до відвідування музею; удосконалюється робота гуртків, клубів з краєзнавства, народознавства, літературознавства; новаторською формою музейного виховання стала ди-

тяча студія з ліплення «Жива глина», де музейний експонат оживає в руках дитини через природний матеріал; запроваджено «Сімейний музейний абонемент», розрахований на відвідування музею родиною протягом року. В школах проводяться Дні і тижні музею, пересувні тематичні виставки, пізнавально-розвиваючі заняття та дидактичні ігри, конкурси дослідницьких робіт.

Багаторічний досвід роботи музейників з відвідувачами різних вікових категорій проаналізовано, систематизовано і вміщено в книзі знаних фахівців музейної справи директора музею Капустіної Н.І. та співробітника Івлевої С.В. «Ми мандруємо музеєм. Путівник по національному історичному музею ім. Д.І.Яворницького для батьків та дітей», що з'явилась наприкінці 2011 р. в Дніпропетровську. Це результат копіткої праці колективу музею, в підготовці якої брали участь також працівники музею В.М. Бекетова, Л.І. Бондаренко, С.О. Капустіна, В.Я. Коваленко.

Книга привернула увагу не лише фахівців музейної справи, але отримала високу оцінку широкого загалу, і не лише тому, що сьогодні бракує музейних довідників та путівників на вітчизняних книжкових полицях, але і через те, що вперше підготовлено спеціальне видання, призначене для батьків і дітей, розраховане для сімейного відвідування музею.

Автори запропонували цікаву подорож залами музею у формі спільної для батьків і дітей інтелектуальної гри, щоб «через музейний предмет відчутти дихання історії». В перших рядках путівника вони наголосили на необхідності плекати у дітей культурницьку потребу відвідування музею ще в ранньому віці. Цінними видаються вміщені короткі рекомендації батькам для поступового відкриття маленькими відвідувачами загадкового сувою історії і формування в них стійкої зацікавленості культурними надбаннями рідного краю. В цьому процесі родина відіграє велику роль, тому музейники потурбувались, щоб книга захоплювала не тільки дітей, які знайдуть в ній мальовничі ілюстрації, але стала в нагоді дорослим.

Концепція путівника виділяється своєю оригінальністю, розмову з відвідувачами веде муза історії Клію в храмі, «де минуле не розходиться з майбутнім». Щоб зацікавити дітей та підсилити пізнавальний аспект музейної експозиції, розповідь супроводжується ігровими тестами, завданнями та захопливими іграми. Частина матеріалу присвячена батькам, в ній подається історична інформація про події та факти минулого краю.

Структура книги відповідає традиційній формі таких видань, побудована за проблемно-хронологічним методом, де центральну роль відіграє музейний предмет – історико-культурна пам'ятка. Відвідувачі знайомляться з історією Придніпровського краю, що охоплює період з найдавніших часів до 1945 р. і представлений в семи експозиційних залах музею.

Проте, автори відійшли від звичного описового характеру подачі матеріалу, і в образній та доступній формі запрошують юних відвідувачів «віднайти машину часу», розповідаючи про музи, мусейони, музейні експонати і предмети, реставрацію пам'яток - свідків минулого, підводять своїх співрозмовників до висновку, що музей – це храм, де живе історія.

Знайомство з експозиційними залами в книзі розпочинається з плану, на якому позначено маршрут екскурсії, тематичні блоки та окремі музейні експонати. Серед розділів експозиції, які розкривають давню історію краю, козацьку добу, самотність вирізняються краєзнавчі матеріали про заснування міста та його розвиток в XIX-I пол. XX ст., музейні колекції національного одягу, предмети народних промислів: вишивки, писанки, вироби з петриківським розписом тощо.

Автори дохідливою для дітей мовою висвітлюють життя первісної людини, її житло, знаряддя праці, побутові речі, вірування, знайомлять з автентичними пам'ятками найдавнішої історії, такими унікальними, як керсонівський ідол із зображенням дерева життя, небесних світил місяця і сонця, кам'яний поховальний саркофаг з магічними знаками, зображення прадавнього скіфського героя Таргітая та скіфська зброя, скульптура половецького воїна, названа кам'яною бабою, що в перекладі з тюркської мови означає – предок тощо.

Про козацькі часи переконливо промовляють рушниці, гаківниці, тулумбас, кістень, гармати, козацька чайка і віз. Історія міста постає у відомих особистостях краю: губернатора А.Я.Фабра, почесного громадянина Катеринослава О.М.Поля, дворянина А.М.Миклашевського, вченого Д.І. Яворницького та ін.

В залах музею відображені трагічні сторінки історії, що розповідають про голод 1933р., важкі роки Другої світової війни та людей, що загинули захищаючи місто, представлені особисті речі генерал-лейтенанта Ю.Г.Пушкіна, воїнів полку Нормандія-Неман В.Білозуба і М. де-Сейна та ін.

При написанні текстів музейники, враховуючи вікові особливості аудиторії, не завантажують розповідь датами та цифровими даними, детальніше зупиняються на описі музейних експонатів. Але, на наш погляд, акцент в тексті на історичних датах, як то заснування міста в сер. 17 ст. на території Нових Кодаків (в тексті вжито ще одну їх назву - Нові Кайдаки), початок Другої світової війни, та відомих постатях козацького періоду, а не лише І.Сірка, підсилили б зміст видання.

Путівник виданий за підтримки Міжнародного благодійного фонду «Україна 3000» і Українського центру розвитку музейної справи - організацій, які всіляко сприяють розвитку українського музейництва, підтримують музеї, проводять загальноукраїнські акції з популяризації музейних колекцій, опікуються виданням літератури з музейної тематики.

Слід відзначити високий поліграфічний рівень видання, в якому особливо цінним є якісне зображення автентичних музейних предметів з

колекцій історичного музею, значна частина яких публікується вперше.

Книга дніпропетровських музейників стала помітною подією в культурному житті української громади. Представляючи одну з найбагатших музейних збірок України, автори свідомо звернулись до юних відвідувачів, яких музей здатен витворити як гармонійних особистостей і національносвідомих громадян.

Колективу музею необхідно надалі розвивати актуальний і затребуваний сучасним суспільством напрям музейної педагогіки, удосконалювати роботу з формування музейної культури у молодого покоління. Маємо надію побачити наступні оригінальні видавничі проекти Дніпропетровського національного музею ім. Д.І. Яворницького, багатий досвід якого потребує широкого висвітлення серед музейників та української громадськості, а також творчого наслідування всіма музейними закладами України.

